

Wat is intergenerationeel werken?

In onze samenleving is het contact tussen jong en oud niet altijd zo vanzelfsprekend. Zonde, want verschillende studies tonen aan dat zulke ontmoetingen voor beide generaties waardevol, leerzaam en verrijkend kunnen zijn.

Helaas ontstaan de beelden die jongeren en ouderen van elkaar hebben vaak uit vooroordelen, misverstanden of simpelweg onbekendheid. En zonder echt contact worden die beelden zelden bijgesteld. Jong en oud leven zo steeds vaker naast elkaar, in plaats van met elkaar.

Toch is intergenerationeel contact niet alleen goed voor de betrokken leeftijdsgroepen – het versterkt ook de samenleving als geheel. Het bevordert verbondenheid en helpt bouwen aan een inclusieve samenleving waarin alle leeftijden meetellen.

In de praktijk, bijvoorbeeld op een basisschool, betekent intergenerationeel werken dat kinderen en ouderen samen leren, ervaringen delen en elkaar helpen. Het draait om wederzijds respect en waardering voor elkaars verschillen. Zo ontstaat een leeromgeving waarin iedereen iets bijdraagt én iets bijleert.

De Nederlandse experts Josefine Zandbergen en Kees Penninx, die werken rond ouderbetrokkenheid in wonen, zorg, welzijn en onderwijs, vatten het mooi samen:

"Neem de wijsheid en ervaring van ouderen,
Voeg er de energie en onschuld van jongeren aan toe,
Breng het liefdevol samen en er gebeurt iets wonderlijks."

In Moerzeke is intergenerationeel werken gegroeid uit een klein initiatief tot een onmisbaar project. Doorheen de tijd ontstond een gedeelde visie waar jong en oud elkaar écht ontmoeten en versterken. Een prachtig voorbeeld van hoe samenwerken over generaties heen het verschil kan maken.

Intergenerationeel werken: meer dan een leuk bezoekje

Steeds meer woonzorgcentra beseffen hoe belangrijk het is dat bewoners zich niet alleen fysiek goed voelen, maar ook sociaal en mentaal. Daarom zetten ze vaak in op intergenerationeel werken: jongeren en ouderen met elkaar in contact brengen. Vol goede bedoelingen wordt er dan

een schoolklas uitgenodigd voor een bezoek of een kinderkoor ingepland voor een optreden. Maar vaak blijft het verwachte succes uit. Ouderen en kinderen raken amper met elkaar aan de praat en in plaats van vooroordelen af te breken, worden die soms juist bevestigd.

Wat loopt er dan mis?

Uit onderzoek blijkt dat intergenerationeel werken pas echt werkt als aan een aantal voorwaarden wordt voldaan:

1. Doelgerichte activiteiten

Het is belangrijk dat activiteiten bewust zijn opgezet en inspelen op wat beide leeftijdsgroepen willen of nodig hebben. Gewoon ‘iets leuks doen’ zonder duidelijk doel werkt zelden. Er moet een reden zijn om elkaar te ontmoeten én samen iets te doen dat waardevol is voor jong én oud.

2. Echt en direct contact

Kinderen een liedje laten zingen voor ouderen is misschien gezellig, maar als ze daarna weer vertrekken zonder met de bewoners te praten of samen iets te doen, blijft er weinig hangen. Het draait om échte interactie, waarbij jongeren en ouderen met elkaar praten, samenwerken of spelen. Alleen zo kunnen ze elkaar écht leren kennen. Oppervlakkige ontmoetingen leiden vaak juist tot het bevestigen van stereotypes.

3. Regelmatig en langdurig contact

Een eenmalig bezoekje levert meestal weinig op – of erger nog, het kan zelfs averechts werken. Een Amerikaans onderzoek (Seefeldt, 1987) toonde aan dat kinderen die af en toe in een woonzorgcentrum langskwamen, ouderen vaker als ‘zielig’ en ‘hulpeloos’ gingen zien dan kinderen die nooit op bezoek gingen. Maar kinderen die regelmatig en over langere tijd contact hadden met ouderen, ontwikkelden een veel positiever beeld: ze zagen hen als leuke, vriendelijke mensen met wie je kunt praten, lachen en samen dingen doen.

4. Wederzijds plezier en meerwaarde

Een goed intergenerationeel project zorgt ervoor dat beide groepen iets uit het contact halen. Bijvoorbeeld: tienjarigen die nieuwsgierig zijn om nieuwe dingen te leren, kunnen veel hebben aan actieve ouderen die hun kennis of vaardigheden willen doorgeven – denk aan timmeren, verhalen vertellen of biljart spelen. Maar een groep kinderen koppelen aan zwaar zorgbehoevende of dementerende ouderen zonder duidelijke invulling, zal minder effect hebben. De sleutel is om de juiste match te vinden tussen wat jongeren zoeken en wat ouderen kunnen bieden – en omgekeerd.

De voordelen van intergenerationeel werken

Intergenerationeel werken levert verrassend veel op – niet alleen voor jong en oud, maar ook voor organisaties, professionals en ouders.

Voor de organisatie

Organisaties die met intergenerationele projecten aan de slag gaan, merken snel een aantal voordelen (Newman et al., 1997):

- Ze krijgen meer mogelijkheden om hun kerntaken waar te maken.
- Ze vinden nieuwe samenwerkingspartners binnen en buiten hun sector.
- Ze breken met oude structuren en hokjesdenken, wat hun imago ten goede komt.

Voor de professionals

Beroepskrachten zoals leerkrachten, begeleiders en zorgverleners ervaren het intergenerationeel werken vaak als een positieve vernieuwing in hun job.

- **Meer afwisseling**
De samenwerking met een andere doelgroep zorgt voor frisse energie en afwisseling in het dagelijkse werk.
- **Ruimere blik en nieuwe ideeën**
Door samen te werken met collega's uit een andere sector (zoals zorg en onderwijs) verruimen ze hun professionele kijk en leren ze nieuwe methodes en werkvormen kennen.
- **Waarde van ouderen herontdekken**
Ze ervaren hoe waardevol ouderen kunnen zijn: hun kennis, ervaring en vaardigheden komen weer in beeld. Dit sluit aan bij het idee van *empowerment* – vertrekken van wat mensen *wél* kunnen in plaats van wat ze missen.

Voor de ouders van de kinderen

Ook ouders profiteren van intergenerationele projecten, vaak op onverwachte manieren:

- **Meer contact met ouderen**
Bij projecten waar ouders hun kinderen ophalen of brengen, ontstaat spontaan contact met ouderen. Voor velen is dat een nieuwe ervaring.
- **Kennismaking met woonzorgcentra en dementie**
Veel ouders komen via het project voor het eerst in een woonzorgcentrum of horen voor het eerst over dementie. Dat maakt hen bewuster én beter geïnformeerd.
- **Stilstaan bij eigen ouder worden**
Ouders zien hoe hun kind geniet van het contact met ouderen, en dat zet hen aan het denken over hun eigen ouderdom – of die van hun ouders. Het vergroot hun begrip én hun bereidheid om vooruit te denken.

Voor de kinderen

Kinderen halen veel meer uit deze ontmoetingen dan je misschien zou denken:

- **Aandacht en genegenheid**
Ouderen geven kinderen vaak oprechte aandacht, warmte en zorg – soms nemen ze zelfs een soort grootouderrol op. Voor kinderen zonder actieve grootouders is dat extra waardevol.
- **Sociaal gedrag ontwikkelen**
Door met ouderen om te gaan, leren kinderen delen, helpen en samenwerken. Uit onderzoek blijkt dat kinderen die regelmatig ouderen ontmoeten, socialer gedrag vertonen dan leeftijdsgenoten die die ervaring niet hebben.
- **Ouderen horen erbij**
In het begin zijn kinderen soms wat afwachtend, maar dat verandert snel. Ze leren dat ouderen vrolijk, actief en interessant kunnen zijn – kortom: dat ouderen er gewoon bij horen. Die houding nemen ze ook mee buiten het project, in hun bredere kijk op de wereld.

Tot slot

Intergenerationeel werken is geen eenmalig leuk projectje – het is een krachtige manier om generaties te verbinden, vooroordelen te doorbreken en echte meerwaarde te creëren voor iedereen die erbij betrokken is.

Bibliografie

Ball S., Keesom J. (2003) Schatten in de buurt. Senioren actief in onderwijs en kinderopvang. Utrecht: NIZW (Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn).

De Paepe I., Moonen E. (2006) Een peetje verliefd. Van handkus tot cyberlief. School- en klaspraktijk 190, 47ste jaargang, 2005-2006. artikel beschikbaar

De Ruysscher K. (2008) Relationele opvoeding in de Basisschool. Praktijkideeën voor een geïntegreerde aanpak. VVKBaO (Vlaams Verbond van het Katholiek Basisonderwijs) uitgeverij Licap, 2008, ISBN 9789068587234.

Generations United (2002) Fact Sheet: The Benefits of Intergenerational Programs.

Marcoen A. (z.j.) Samenhang en dialoog tussen jong en oud: een algemeen theoretisch en conceptueel kader. K.U.Leuven: Centrum voor ontwikkelingspsychologie. artikel beschikbaar

Mercken C., van Oyen J. (1997) Gedeelde werelden. Peuters op bezoek in verzorgings- en verpleeghuizen, Utrecht: NIZW, ISBN:9050505171.

Mercken C. (z.j.) Voor iedere jongere een passende oudere. artikel beschikbaar

Mercken C. (z.j.) Intergenerationeel werken binnen residentiële ouderenvoorzieningen: algemene situering en theoretisch referentiekader vanuit standpunt ouderenvoorziening. artikel beschikbaar

Mercken C. (2002) Generaties aan zet. Jong en oud op de bres voor een leerbare buurt. Utrecht: NIZW.

Newman. S., C.R. Ward et al. (1997) Intergenerational Programs. Past, Present and Future. Washington: Taylor & Francis.

Penninx K. (2003) De stad van alle leeftijden. Een intergenerationele kijk op lokaal sociaal beleid. Utrecht: NIZW.

Penninx K. (1999) De buurt voor alle leeftijden. Intergenerationele buurtontwikkeling in het kader van sociaal beleid. Utrecht: NIZW.

Rebok G.W. et al (2004) Short-Term Impact of Experience Corps Participation on Children and Schools: Results from a Pilot Randomized Trial. Journal of Urban Health, 81 (1) 79-93.

Seefeldt C. (1987) The effects of preschoolers 'visits tot a nursing home. Gerontologist, 27, 228-232.

Walker A. (1993) Age and attitudes. Brussels: EU Commission.

Washington DC: GU. (Te downloaden: www.gu.org)

Zandbergen J., Penninx K. (1996) Voor alle leeftijden. Werken aan praktische solidariteit tussen jong en oud. Utrecht: NIZW.